

Лунченко Н.В.
кандидат психологічних наук
завідувач лабораторії прикладної психології освіти
(Український науково-методичний центр практичної психології і
соціальної роботи, м. Київ)
lnvpsi@ukr.net

**Інноваційні підходи у діяльності працівників психологічної служби
щодо зміцнення психологічної безпеки й благополуччя педагогів і
учнів в умовах викликів сучасної освіти**

Сучасна система освіти функціонує в умовах зростання соціальних, інформаційних і безпекових викликів, що істотно впливають на психологічний стан педагогів та здобувачів освіти. Війна в Україні призвела до дестабілізації, і однією з найбільш уразливих галузей стала освіта, яка не встигла стабілізуватися після глобальної пандемії. Підвищення рівня тривожності, професійного вигорання, емоційного виснаження педагогічних працівників, а також зростання випадків дезадаптації та стресових реакцій у дітей вимагають посилення ролі працівників психологічної служби. Заклади освіти мають гарантувати безпеку, надійність та доступність освітнього процесу в складних умовах. Наразі питання психологічної безпеки освітнього середовища є значущим та вимагає пильної уваги фахівців психологічної служби [1]. Актуальність дослідження інноваційних підходів до зміцнення психологічної безпеки обумовлена необхідністю комплексної модернізації системи соціально-психологічної підтримки в освітньому середовищі.

Освітнє середовище як сукупність усіх факторів, що впливають на особистість, має бути спрямоване не лише на розв'язання освітніх завдань, але й на безпеку життя, збереження здоров'я, соціалізацію та психологічний розвиток особистості. Законодавчі та стратегічні документи України, зокрема, і Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього процесу у Новій українській школі [2; 3], підкреслюють необхідність інтеграції підходів, чутливих до конфлікту, та забезпечення безперервності навчання через розвиток дистанційних технологій. Проте, незважаючи на нормативне підґрунтя, практичне втілення положень вимагає розробки варіативних технологій психолого-педагогічного супроводу та методик вимірювання їх ефективності[4].

Робота із формування психологічно безпечного освітнього середовища потребує мультифункціонального підходу. Головна мета психологічної допомоги – збереження фізичного та психічного здоров'я

всіх учасників освітнього процесу, у тому числі і здобувачі освіти, педагоги, адміністрація та батьки.

Одним із напрямів діяльності психологічної служби у сучасних умовах є використання інноваційних технологій профілактики професійного вигорання педагогів, зокрема ресурсно-орієнтованих методів, майндфулнес-практик, технік саморегуляції та когнітивно-поведінкових інтервенцій. Застосування цих технологій забезпечує формування навичок управління стресом, підвищує рівень усвідомленості та сприяє підвищенню загальної професійної стійкості педагогів. Результати сучасних досліджень засвідчують ефективність інтеграції майндфулнес-тренінгів у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, адже вони дозволяють знизити рівень емоційного виснаження та підвищити якість педагогічної взаємодії.

Один з інноваційних підходів у діяльності працівників психологічної служби ґрунтується на гуманістично-орієнтованих технологіях, що передбачають якісний процес діалогічного спілкування та співробітництва (партнерське ставлення, відмова від маніпуляції та психологічного насильства), що призводить до зниження нервово-психічної напруги та підвищення здатності до саморегуляції[5].

Серед ефективних технологій у цьому контексті є позитивна психотерапія. Її інноваційність полягає у ресурсоорієнтованому фокусі та сприянні формуванню психоемоційного благополуччя як основи стійкості педагогів. Методи позитивної психотерапії, такі як:

- техніки рефреймінгу. Перетворення проблемних ситуацій у конструктивному аспекті, що знижує рівень стресу та формує позитивне мислення [6];
- розвиток актуальних здібностей. Навчання педагогів усвідомленню та використанню таких ресурсів, як віра, довіра та надія, що є критичним для збереження внутрішньої рівноваги в умовах невизначеності [7].

Супровід психологічної безпеки у закладі освіти має бути системним та комплексним, здійснюватися протягом усього навчального року і охоплюючи усіх суб'єктів освітнього процесу. Основними методично-організаційними умовами є:

1. Система психологічних занять та тренінгів. Проведення циклів занять для всіх учасників освітнього середовища (дітей, педагогів, батьків).
2. Тематична наповненість програм. Включення групових

дискусій та вправ з питань безпечної психологічної взаємодії, ненасильницької комунікації та наслідків психологічного насильства.

3. Відпрацювання практичних вмінь. Навчання психологічних умінь партнерського, діалогічного спілкування та прийомів створення безпечної психологічної взаємодії [4].

4. Комплексний моніторинг. Регулярне оцінювання стану благополуччя для своєчасної корекції програми.

5. Використання цифрових інструментів моніторингу психологічного стану та аналітичних платформ, що дозволяють своєчасно виявляти ознаки дистресу, емоційного виснаження та соціально-психологічних ризиків. Цифрові опитувальники, онлайн-щоденники емоцій, інтерактивні карти благополуччя допомагають отримати об'єктивні дані про стан педагогів і здобувачів освіти, що забезпечує науково обґрунтоване планування психологічного супроводу.

Важливим аспектом діяльності фахівців служби є створення безпечного та психологічно комфортного освітнього середовища, яке базується на принципах довіри, партнерства та взаємоповаги. Інноваційна модель безпечного середовища передбачає міждисциплінарну взаємодію педагогів, практичних психологів, соціальних педагогів, адміністрації та батьківської спільноти. Системний підхід у формуванні психологічної безпеки включає розроблення політики запобігання булінгу, алгоритмів реагування на кризові випадки, а також програм підвищення психологічної компетентності педагогів щодо роботи з дітьми, які мають ознаки стресових реакцій.

В умовах військових та соціальних викликів, забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища вимагає переходу до інноваційних, мультифункціональних стратегій. Комплексний підхід, що поєднує нормативно-правове забезпечення, гуманістично-орієнтовані технології та системну, діалогічну організацію супроводу, дозволяє досягти головної мети: збереження фізичного та психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Такий інтегрований підхід не лише зміцнює індивідуальну стійкість педагогів, але й забезпечує стабільність, безпеку та ефективність освітнього процесу для дітей.

Список використаних джерел та літератури

1. Бондарчук О., Пінчук Н. Професійне психологічне благополуччя педагогів та особливості його забезпечення в сучасних кризових умовах. *Київський журнал сучасної психології та психотерапії*. 2023. Т. 5. № 1. С. 5–14. DOI: <https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.01>

2. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього процесу у Новій українській школі, схвалена Указом Президента України № 195/200 від 25 травня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>

3. Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування авт. кол: В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов / за наук. ред. Н. В. Лунченко. НАПН України, Укр. наук.- метод. центр практ. психол. і соц. роботи. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 134 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743724>

5. Лунченко Н., Вознюк А., Лисоконь І. Психоемоційне благополуччя педагогів: роль позитивної психотерапії в його формуванні. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 10(56). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10\(56\)-1684-1696](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10(56)-1684-1696)

6. Матвієнко О., Олефіренко Т. Емоційне благополуччя дітей та педагогів: проблеми та практика підтримки в умовах військової агресії. *Освітньо-науковий простір*. 2023. № 3 (2). С. 71–79. DOI: [https://doi.org/10.31392/onp.2786-6890.3\(2\).2022.08](https://doi.org/10.31392/onp.2786-6890.3(2).2022.08)

7. Солнцева О. А. Психолого-педагогічні аспекти феномену психологічного благополуччя (well-being) особистості. *Наша школа: науково-практичні студії*. 2023. № 3. DOI: <https://doi.org/10.61339/2786-6947.2023.3.298608>